

Laodicea — Lamba ta Biyu

Kahon Furotesta

Jeff Pippenger

2023-08-27

Yana da matuƙar muhimmanci, wajen fahimtar sakon da ake warwarewa a cikin littafin Ru'ya ta Yohanna, a gane tushe, bunkasa, da muhimmancin Gyarancin Cocin Furotesta. Manyan layuka guda uku a cikin tarihin wannan Gyarancin suna magana ne game da Littafi Mai Tsarki, da kuma sahihiyar hanyar da ya kamata a bi wajen nazarin Littafi Mai Tsarki, haka kuma cewa manzannin da aka zaɓa cikin wannan tarihi alamomin hanya ne na wannan tarihi. Kamar yadda yake a kowane lokaci, Shaidan ya yi kokarin boye Littafi Mai Tsarki na King James ta wurin kwaikwayoyi da dama, kuma ya nemi boye sahihiyar hanyar fahimtar Littafi Mai Tsarki ta wurin kwaikwayoyi da dama, haka kuma ya nemi boye sahihan manzanni (alamomin hanya) wadanda aka tashe su a hankali a cikin wannan tarihi.

“Amma Shaidan bai kasance marar aiki ba. Yanzu ya yi kokarin aiwatar da abin da ya yi kokarin yi a cikin kowane motsi na gyarawa—ya rufe kuma ya hallaka mutane ta wajen dora musu jaba a maimakon aikin gaskiya. Kamar yadda aka yi karyayyun Almasihu a karni na farko na ikilisiyar Kirista, haka kuma annabawan karya suka tashi a karni na sha shida.” The Great Controversy, 186.

A cikin tarihin Millerite daga 1840 har zuwa 1844, alkyabbar Furotesta, (wadda take daya daga cikin kahoni biyu a kan dabbar fasa wadda ita ce Amurka), Adventism na Millerite ya zama kahon Furotesta. A lokaci guda kuma, ikkilisiyoyin da a da suka yi iƙirarin kasancewa Furotesta suka zama Furotestism mai ridda, ko kuwa kamar yadda Millerites suka bayyana su, “ya’yan mata na Roma.” Sa’ad da Furotestoci suka fi sakon mala’ika na fari a 1843, sai suka fadi, kuma Millerites suka ci gaba da riƙe alkyabbar Furotesta. Tarihin Millerite shi ne kololuwar aikin Allah wajen kawo “ikkilisiyarsa a cikin jeji” zuwa cikakkiyar fahimtar Kalmar Allah.

Budewar shari’ar bincike ta kawo gwajin shari’ar Allah, musamman kuma Asabar. Domin a shelanta sakon mala’ika na uku, sai ya zama dole a sami ikkilisiya mai riƙe da shari’ar Allah, wadda aka binne a farkashin al’adu da ka’idojin papanci a lokacin Zamanan Duhu. Almasihu ya kai Furotestoci ga tarihin 1840 zuwa 1844, ya kuma gabatar da gwajin Iliya, wanda William Miller ya kasance alama ta annabta a kansa; kuma sa’ad da Furotestoci suka fi sakon Miller, sai suka koma Roma. Gwajin sakon mala’ika na fari kamar yadda Miller ya isar an nuna shi a alamar annabta ta Iliya a kan Dutsen Karmel.

Sai Iliya ya zo ga dukan jama’a, ya ce, Har yausha za ku yi ta kai-da-komo tsakanin ra’ayoyi biyu? In Ubangiji shi ne Allah, ku bi shi; amma in Ba’al ne, sai ku bi shi. Jama’a kuwa ba su amsa masa ko kalma daya ba. 1 Sarakuna 18:21.

A cikin shekara ta 1840, sa’ad da aka fuskanci sakon Iliya, wanda Miller da mala’ika na fari suka wakilta, Furotesta suka zaɓi Ba’al!

Gyaran Addinin Furotesta ya kasance buɗe hatimin gaskiyar Littafi Mai Tsarki ne, wanda ya fara da “tauraron safiya,” wanda aka yi alkawarin za a ba da shi a lokacin tarihin da ikilisiyar Tiyatira take wakilta. Hari kai tsaye a kan Littafi Mai Tsarki ya fara karnuka tun da daɗewa, kuma an bayyana shi a sarari a cikin The Great Controversy, musamman ta tarihin Waldensiyawa. A shekara ta 1930, Benjamin Wilkerson ya buga littafin, Our Authorized Bible Vindicated. Littafin ya rubuta yaƙin da aka yi da tsarkakan rubuce-rubucen asali waɗanda aka yi amfani da su daga ƙarshe wajen fassara King James Bible, da kuma irin rubuce-rubucen ƙarya na Shaidan daban-daban waɗanda Katolika, Furotesta masu ridda da Adventistocin Laodiceya suka inganta a dā kuma har yanzu suke ingantawa. Yaƙin ya fara tun kafin tarihin Waldensiyawa, amma su ne alamar hanya da alamar waɗanda suka ba da raykansu domin su ba da shaida ga muhimmancin sahihan rubuce-rubucen hannu waɗanda aka fassara daga ƙarshe zuwa cikin 1611 King James Bible.

Samar da Littafi Mai Tsarki na King James a shekara ta 1611 ya bi wata takamaimaiyar hanyar fassara. An kammala tsarin fassara da wallafa Littafi Mai Tsarki ta wurin mataƙai bakwai na samarwa. Haka kuma ya ɗauki shekaru bakwai kafin a kammala, kuma shekaru bakwai na Littafi Mai Tsarki su ne kwanaki dubu biyu da ɗari biyar da ashirin. Wannan kuwa, ba shakka, shi ne adadin kwanakin annabci iri ɗaya da Yesu ya tabbatar da alkawari tare da mutane da yawa a cikin Daniyel tara. A tsakiyar waccan mako mai tsarki aka gicciye Almasihu, kuma ba shakka Almasihu gicciyaye shi ne tsakiyar Littafi Mai Tsarki. Waɗannan mataƙai bakwai na samar da Tsattsarkan Maganar Allah su ne kamar haka.

- NA FARKO: Fassarar Farko ta Mutane Dai-Dai: Kimanin masu fassara 50 aka raba zuwa kwamitoci shida, kowannensu yana da alhakin sassa dabam-dabam na Littafi Mai Tsarki. Waɗannan mutane sun yi aikin fassara daga harsunan asali (Ibrananci, Arameyanci, da Helenanci) zuwa Turanci.
- NA BIYU: Bitar Kwamitin: Bayan kowane kwamiti ya kammala fassarar wani sashe, mambobin kwamitin da kansu ne suka sake duba aikin. Wannan ya ba da damar bayar da gudummawar bai ɗaya da kuma gyaran kurakurai.
- NA UKU: Binciken Babban Kwamitin: Daga nan aka gabatar da fassarar da kowane kwamiti ya yi ga wata babbar ƙungiya ta masana, wadda ake kira Babban Kwamitin. Wannan kwamiti ya ƙunshi wakilai daga kowane ɗaya daga cikin kwamitocin fassara guda shida. Sun yi bitar dukan aikin, suna kwatantawa da daidaita fassarorin kwamitoci dabam-dabam.
- NA HUNDU: Karin Bitar da Gyara: An mayar da sigar da Babban Kwamitin ya gyara zuwa ga kwamitoci ɗaiɗai domin ƙarin bita da ƙarin tacewa. Wannan tsarin maimaitawa ya taimaka wajen tabbatar da cewa fassarar ta kasance da daidaito kuma sahihiya.
- NA BIYAR: Bitar da Amincewa ta Ƙarshe: Da zarar kwamitocin kowane sashe suka kammala gyare-gyarensu, sai aka mika daftarin ƙarshe ga Babban Kwamitin domin a yi masa bita ta ƙarshe kuma a amince da shi.
- NA SHIDA: Amincewar Sarauta da Wallafawa: Sa'an nan aka gabatar da fassarar da aka amince da ita ga Sarki James I domin ya ba da amincewarsa.

- NA BAKWAI: Da zarar ya ba da amincewarsa ta sarauta, aka buga fassarar a shekara ta 1611 a matsayin King James Version (Authorized Version) na Littafi Mai Tsarki.

Maganganun Ubangiji kalmomi ne tsarkaka: kamar azurfa da aka gwada a cikin murhun ƙasa, aka tsarkake sau bakwai. Kai za ka kiyaye su, ya Ubangiji, za ka tsare su daga wannan tsara har abada. Zabura 12:6, 7.

A cikin yaƙin da Shaidan yake yi da Maganar Allah, da kuma da alamomin hanya da manzanni daban-daban na wannan tarihin da yake buɗewa suka wakilta, da kuma madaidaiciyar hanyar fahimta da za a yi amfani da ita wajen rarraba Maganarsa yadda ya kamata, Littafi Mai Tsarki na King James na shekara ta 1611 wata alamar hanya ce da aka ayyana musamman a Zabura ta goma sha biyu. Babu ɗaya daga cikin Littattafan Mai Tsarki na jabu iri-iri da aka samar ta wurin gurbatattun rubuce-rubucen Katolika da ya cika sharuɗɗan Zabura ta goma sha biyu. Tsarin tsarkakewa da ya ɗauki mataƙai bakwai da kuma tsawon lokaci na kwanaki dubu biyu da ɗari biyar da ashirin suna nuna cewa Littafi Mai Tsarki na King James shi ne “tsarkakan kalmomin” Allah. Allah ya yi alkawarin kiyaye Littafi Mai Tsarki na King James a matsayin tsarkakakkiyar Maganarsa har abada, sabili da haka kuma ya yi alkawarin tabbatar da tsarin fahimta na “historicism” da masu gyaran addinin Furotesta, ciki har da William Miller, suka yi amfani da shi.

A karni na sha huɗu, Allah ya yi amfani da John Wycliffe, wanda aka bayyana a matsayin “tauraron safiya na Gyaran Addini” a cikin littafin The Great Controversy, domin ya fassara Littafi Mai Tsarki zuwa cikin yaren da ko talaka zai iya fahimta. Shi ne manzon da yake nuna alamar farkon Gyaran Addinin Furotesta.

“Babban motsin da Wycliffe ya ƙaddamar, wanda zai ’yantar da lamiri da hankali, ya kuma kuɓutar da al’ummai waɗanda aka dadɛ ana ɗaure su ga karusar nasara ta Roma, ya samo asali ne daga cikin Littafi Mai Tsarki. A nan ne tushen wancan rafin albarka yake, wanda, kamar ruwan rai, ya ci gaba da gudana cikin ƙarnuka tun daga ƙarni na goma sha huɗu. Wycliffe ya karɓi Nassosi Masu Tsarki da bangaskiya marar shakka a matsayin wahayi hurarre na nufin Allah, isasshen ƙa’ida ta bangaskiya da aiki. An yi masa tarbiyya ne da ya ɗauki Cocin Roma a matsayin ikon Allahntaka marar kuskure, ya kuma karɓi, da girmamawa marar tambaya, koyarwar da al’adun da aka kafa cikin shekaru dubu; amma ya juya baya daga dukan waɗannan domin ya saurari kalmar Allah mai tsarki. Wannan ce ikon da ya roki mutane su amince da shi. Maimakon coci tana magana ta bakin shugaban Kirista, ya bayyana cewa iko guda ɗaya na gaskiya shi ne muryar Allah tana magana ta wurin Kalmarsa. Kuma ya koyar ba wannan kaɗai ba, cewa Littafi Mai Tsarki cikakken wahayi ne na nufin Allah, amma kuma cewa Ruhu Mai Tsarki shi kaɗai ne mai fassara shi, kuma kowane mutum ya kamata, ta wurin nazarin koyarwarsa, ya koyi abin da yake hakkinsa ya yi da kansa. Ta haka ya mai da tunanin mutane daga shugaban Kirista da Cocin Roma zuwa ga kalmar Allah.”

“Wycliffe yana ɗaya daga cikin mafi girman Masu Gyara. A faɗin basira, a sararin tunani, a ƙarfinsa na riƙe gaskiya da tabbaci, da kuma a ƙarfin hali wajen ƙare ta, kaɗan ne daga cikin waɗanda suka biyo bayansa suka kai shi. Tsarkin rayuwa, himma marar gajiya a cikin karatu da aiki, aminci marar ruɓewa, da ƙauna da aminci irin na Almasihu a cikin hidimarsa, su ne suka bayyana wannan na farkon cikin Masu Gyara. Kuma wannan duk kuwa da duhun ilimi da ruɓewar ɗabi’a na zamanin da ya fito daga cikinsa.”

“Halin Wycliffe shaida ce ga ikon Ilimi da sauyawa na Nassosi Masu Tsarki. Littafi Mai Tsarki ne ya mai da shi abin da ya kasance. Koƙarin fahimtar manyan gaskiyoyin wahayi yana ba da sabo da ƙarfi ga dukan basirori. Yana faɗaɗa tunani, yana kaifafa ganewa, yana kuma balaga shari’a. Nazarin Littafi Mai Tsarki zai ɗaukaka kowace tunani, ji, da buri fiye da yadda babu wani nazari zai iya yi. Yana ba da dawwamar manufa, haƙuri, ƙarfin hali, da juriya; yana tace hali, yana kuma tsarkake rai. Nazari na gaskiya da bangirma na Nassosi, wanda yake kawo tunanin mai nazari cikin hulɗa kai tsaye da tunani marar iyaka, da ya ba duniya mutane masu ƙarfi da aiki sosai a hankali, haka kuma masu daraja a ƙa’ida, fiye da yadda mafi ƙwarin horo da falsafar ɗan Adam ke bayarwa ya taɓa haifarwa. ‘Shigar kalmominka,’ in ji mai zabura, ‘yana ba da haske; yana ba marasa ƙwarewa fahimta.’ Zabura 119:130.” The Great Controversy, 93, 94.

Bayan shaidar da ta shafi John Wycliffe a cikin The Great Controversy, Sister White ta gabatar da jerin amintattun masu gyara (alamomin hanya), wanda a ƙarshe ya kai ga mai gyara John Knox. Ta bayyana wata muhimmiyar tambaya da Mary, Sarauniyar Scotland, ta yi wa John Knox.

“John Knox ya juya baya daga al’adu da kuma abubuwan asiri na coci, domin ya ciyar da kansa da gaskiyar Kalmar Allah, kuma koyarwar Wishart ta tabbatar masa da ƙudurinsa na rabuwa da tarayyar Roma, ya kuma haɗa kansa da masu gyara addini waɗanda ake tsananta musu....

“Sa’ad da aka kawo shi fuska da fuska gaban sarauniyar Scotland, a gaban wadda himmar jagorori da yawa na Furotesta ta lafa, John Knox ya ba da shaidar gaskiya ba tare da karkacewa ba. Ba a iya rinjayar da shi ta wurin lallashi; bai razana a gaban barazana ba. Sarauniyar ta tuhume shi da bidi’a. Ta ce ya koyar da mutane su rungumi addinin da Jihar ta haramta, kuma ta haka ya karya umarnin Allah da ke wajabta wa talakawa su yi biyayya ga sarakunansu. Knox ya amsa da ƙarfi cewa:—‘Kamar yadda addini na gaskiya bai sami asali ko ikonsa daga sarakuna ba, sai daga Allah madawwami kaɗai, haka ma ba a ɗaure talakawa su tsara addininsu bisa ga abin da sarakunansu suke so ba. Gama sau da yawa sarakuna ne, fiye da kowa, suka fi jahilci game da addinin Allah na gaskiya. Da dukan zuriyar Ibrahim sun kasance cikin addinin Fir’auna, wanda suka daɗe suna ƙarƙashin mulkinsa, ina roƙonki, ranka ya daɗe, wane addini ne da zai kasance a cikin duniya? Kuma da a zamanin manzanni kowa ya kasance cikin addinin sarakunan Roma, ina roƙonki, ranka ya daɗe, wane addini ne da zai kasance yanzu a bisa duniya? ... Saboda haka, ranka ya daɗe, kina iya gane cewa ba a ɗaure talakawa ga addinin sarakunansu ba, ko da yake an umurce su su ba su girma.’”

Mary ta ce, “Ku kuna fassara Nassosi a wata hanya, su kuma [malaman Romawa] suna fassara su a wata dabam; wa zan gaskata, kuma wa zai zama mai shari’a?”

“‘Za ku gaskata Allah, wanda yake magana a sarari cikin Kalmarsa,’ in ji mai gyaran nan; ‘kuma fiye da abin da Kalmar take koyar da ku, ba za ku gaskata wannan ko wancan ba. Kalmar Allah a bayyane take da kanta, kuma in a wani wuri akwai duhu, Ruhu Mai Tsarki, wanda bai taɓa saɓa wa kansa ba, yakan bayyana abin nan a fili fiye da haka a wasu wurare, domin kada wani shakka ya rage sai ga waɗanda cikin taurin kai ne marasa sani.’ Irin waɗannan gaskiyoyi ne mai gyaran nan marar tsoro, cikin haɗarin ransa, ya faɗa a kunnen sarauta. Da wannan ƙarfin hali marar girgiza ne kuma ya tsaya ga manufarsa, yana addu’a yana

kuma yaƙin yaƙe-yaƙen Ubangiji, har sai da Scotland ta kuɓuta daga papanci.” The Great Controversy, 250, 251.

Mu’amalar da ta kasance tsakanin mai gyara da sarauniya tana haskaka zare na uku a tarihin Gyaran Addini wanda yaƙe bayyana ƙoƙarin Shaidan na yin jabun Littafi Mai Tsarki, da masu gyara, da kuma hanyar nazarin Littafi Mai Tsarki. Amsar Yohanna ga Sarauniya ita ce, hanyar da ta dace ita ce “historicism,” wadda ta ginu a kan cewa Ruhu Mai Tsarki yana fassara wani layin tarihin annabci ta wurin wani layin tarihin annabci.

An buɗe hasken a cikin duhu. Wycliffe da masu gyaran addini na farko, har zuwa cikin tarihin Millerite, sun yi amfani da wata hanyar nazarin Littafi Mai Tsarki da ake kira “historicism.” Sau da yawa ana yin biris da tarihin wannan hanyar Littafi Mai Tsarki ta nazarin Littafi Mai Tsarki, amma yana da muhimmanci a gane shi idan mutum zai ga ainihin muhimmancin ƙa’idodin fassarar annabci da Miller ya runguma, sannan daga baya Future for America ta karɓa.

Akwai ikkilisiyoyi biyu kadai da ‘Yar’uwa White ta bayyana a matsayin jama’ar Allah masu suna na musamman. Waɗannan su ne Isra’ila ta dā da kuma Ikkilisiyar Adventist ta Kwana Bakwai.

“Dalilan da ya sa ake kiranmu mutanen Allah ya kamata a maimaita su, a kuma ci gaba da maimaita su. Kubawar Shari’a 4:1–13” Rubuce-Rubucen da Aka Saki, juzu’i na 8, 426.

“Ikkilisiyar manzanni,” wato ikkilisiyar da take cikin jejin a lokacin duhun papanci, ba a taba kiranta mutanen da aka rada wa sunan Allah ba; gama wannan lafazi (mai nufin a sa wa suna) yana wakiltar ikkilisiya da aka ba wa alhakin zama masu rikon amana na dokar Allah, kuma tare da Adventism su ma za su zama masu rikon amana na gaskiyoyin annabcin Allah.

“Allah ya kira cocinsa a wannan zamani, kamar yadda Ya kira Isra’ila ta dā, su tsaya a matsayin haske a cikin duniya. Ta wurin babban reza mai kaifi na gaskiya, saƙonnin mala’ika na farko, na biyu, da na uku, Ya raba su daga majami’u da kuma daga duniya domin Ya kawo su cikin tsattsarkan kusanci da Kansa. Ya mai da su amintattun ma’adanar shari’arsa, kuma Ya damƙa musu manyan gaskiyoyin annabci domin wannan lokaci. Kamar tsarkakan maganganun Allah da aka damƙa wa Isra’ila ta dā, waɗannan amana ce mai tsarki da za a sadar wa duniya. Mala’iku uku na Ru’ya ta Yohanna 14 suna wakiltar mutanen da suka karɓi hasken saƙonnin Allah kuma suke fitowa a matsayin wakilansa domin su busa gargadi a tsawon da faɗin duniya duka.” Testimonies, volume 5, 455.

William Miller ya wakilci zaɓaɓɓen manzon da zai buɗe gaskiyar annabcin Allah, kuma sa’ad da waɗannan gaskiyoyi suka kai wani jama’a ga ƙofar buɗe ta Wuri Mafi Tsarki a shekara ta 1844, sai Allah ya buɗe dokar Allah. Wycliffe alama ce ta hanya wajen buɗe Littafi Mai Tsarki da kuma haifar da farkon Gyaran Furotesta, amma shi ma alama ce ta hanya ta aikin Allah domin kafa “manyar gaskiyoyin annabci.” John Wycliffe shi ne tauraron safiya da aka gane a cikin tarihin mulkin papacy na shekaru dubu daya da dari biyu da sittin. Aikinsa ya fara a ƙarni na sha huɗu, sa’an nan a ƙarni na goma sha bakwai wata alama ta hanya ta wannan layin annabci ita ce fitar da King James Bible a shekara ta 1611. A kan wannan layi a ƙarshe muna kaiwa ga alamar hanyar ƙa’idojin Miller na fassarar annabci. Miller alama ce ta hanya a cikin wannan layin gaskiya, haka kuma ƙa’idojinsa. Ka’idojinsa suna ba da shaida ga wata alama ta hanya a ƙarshen Adventism

wadda aka wakilta ta wurin wallafa Prophetic Keys.

Idan ba mu fahimci cewa ka'idojin Miller alama ce ta hanya a cikin layin tarihin annabci mai wakiltar aikin kiyaye nassosin Littafi Mai Tsarki na asali kuma ingantattu, da kuma aikin bude ainihin fahimtar Littafi Mai Tsarki, wanda ya bukaci a jagoranci masu gyara su fahimta kuma su yi amfani da tsattsarkar hanyar nazari da ake kira "historicism," to muna rasa bayanana da suke wajibi domin gane gaskiyoyin annabci masu alaƙa da aikin gabatarwa da kiyaye hasken mala'ika na uku a ƙarshen Adventism. Saboda wannan dalili, yana da muhimmanci mu yi ɗan takaitaccen nazari a kan wannan layin tarihi.

Ma'anar kalmar "Furotesta" ta gaskiya kaɗai ita ce yin adawa da Roma. Idan wata coci ta daina yin adawa da Roma, ba ta ƙara zama Furotesta ba, sa'an nan kuma ta zama 'yar Roma, kamar yadda Furotestocin da suka ƙi saƙon mala'ika na fari suka yi. Babbar fahimtar da ta zama "taken" Furotestocin da suka fito daga cocin Katolika ita ce "Littafi Mai Tsarki, kuma Littafi Mai Tsarki kaɗai." Duk da haka, tarihi yana shaida cewa Littafi Mai Tsarki yana bukatar a rarraba shi daidai.

Ka yi ƙoƙari ka gabatar da kanka a matsayin abin amincewa ga Allah, ma'aikaci wanda ba ya bukatar jin kunya, yana rarrabe maganar gaskiya daidai. Amma ka guji maganganun banza marasa tsarki da marasa amfani; gama za su ƙaru zuwa ga rashin ibada mafi yawa. 2
Timothawus 2:15, 16.

Hanyar nazarin Littafi Mai Tsarki da aka jagoranci Furotesta su yi amfani da ita a ƙoƙarinsu na rarraba maganar gaskiya daidai ita ce "historicism." Wannan hanya wata takamaimaiyar manufa ce mai muhimmanci da Shaidan ya nufa domin kai hari a kanta, kuma lalle ya kai harin.

"Ya kamata mu san da kanmu abin da ya ƙunshi Kiristanci, abin da yake gaskiya, menene bangaskiyar da muka karɓa, menene dokokin Littafi Mai Tsarki—dokokin da aka ba mu daga madaukakiyar iko mafi girma." The 1888 Materials, 403.

Rugujewar hanyar fassarar Littafi Mai Tsarki da Masu Gyara suka yi amfani da ita tun daga gare su har zuwa kuma da William Miller, an nuna ta a sarari cewa ta fara ne a ƙarni na goma sha biyar tare da wani malamin Jesuit mai suna Francisco Ribera (1537–1591), wanda ake danganta masa yaɗa fassarar futurist. Ya rubuta sharhi a kan littafin Ru'ya ta Yohanna wanda ya gabatar da fassarar annabce-annabcen a matsayin abin da zai faru a nan gaba, yana nisanta su daga mahallin tarihi. Ribera ya ƙirƙiri wannan hanyar ne da manufar yin tsayayya da gaskiyar da hanyar historicism kullum take haifarwa. Waccan gaskiyar ita ce, paparoma na Roma shi ne maƙiyin Almasihu da annabcin Littafi Mai Tsarki ya ambata.

A ƙarnuka na goma sha bakwai da goma sha takwas, ana iya tabbatar da cewa Furotesta sun san cewa ƙarya da ɓatacciyar hanyar da Ribera ya kawo ta Shaidan ce kuma marar inganci. Furotestan na wancan tarihi sun rubuta littattafai da ƙasidu suna hamayya da "maganganun marasa tsarki da banza" na malamin Jesuit ɗin. Amma a shekara ta 1909, dokin Troy, wato Scofield Reference Bible, ya fito, kuma bayanana da aka saka a ƙasan shafukan Littafi Mai Tsarki sun ginu ne bisa koyarwar Ribera da kuma wani Jesuit mai suna Manuel Lacunza (1731–1801). Lacunza ya rubuta da sunan alƙalami Juan Josafat Ben-Ezra, kuma ya wallafa wani littafi mai take The Coming of the

Messiah in Glory and Majesty. Kamar yadda Ribera ya yi kafin sa, littafin harin kai tsaye ne a kan cikas annabce-annabcen da ke cikin littafin Ru'ya ta Yohanna.

Shaidan ya san cewa sakon da yake bukatar ya lullube da rikitarwa shi ne sakon gargadi na karshe wanda ya fito daga littafin Ru'ya ta Yohanna. Shigar da zancen banza da marasa amfani na firistocin Jesuit guda biyu cikin nassosin da ke cikin Littafin Bayanin Nassosi na Scofield ya ba Shaidan damar ya ja 'yan Furotesta masu ridda su karfi hanyoyin Jesuit, ta haka kuwa ya makantar da su ga gaskiya. Shaidan ya cim ma wannan ta wajen shigar da samfuran annabci na Katolika da dama, wadanda suka kawar da yiwuwar a bayyana a sarari ko waye makiyin Almasihu na annabcin Littafi Mai Tsarki. Wannan rudin bai kasance da wuya ga Shaidan ba, domin 'yan Furotestan sun riga sun koma ga cocin Roma ta wurin kin sakon Miller a shekara ta 1843.

An wallafa littattafai da makalu da dama a tsawon shekaru wadanda suka rubuta harin Shaidan a kan Littafi Mai Tsarki, wanda ya fara ne a karnuka kadan na farko bayan an gicciye Almasihu. Wannan hari ya kai wani matsayi inda aka shigar da gurbatattun rubuce-rubucen hannu domin a samar da gurbatattun Littattafai Masu Tsarki. Shaidan ya kuma kai hari ga masu gyara addini wadanda aka tashe su domin su tsaya tsayin daka wajen tabbatar da maganar Allah tun suna raye har ma bayan mutuwar wadannan Masu Gyara Addini.

Ku yi la'akari kawai da yadda masana tarihin da masu ilimin tauhidi na zamani na Ikilisiyar Adventist ta Rana ta Bakwai suke mu'amala da batun William Miller. Kamar dai sun tono kasusuwansa ne suka jefa su cikin Kogin Mississippi.

“William Miller yana tayar da hankalin mulkin Shaidan, kuma babban abokin gaban nan ya nemi ba kawai ya karya tasirin sakon ba, amma ya hallaka ma mai kawo sakon kansa. Yayin da Uba Miller yake yin amfani na zahiri da gaskiyar Nassi ga zukatan masu saurar sa, fushin wadanda ke ikirarin su Kirista ya huru a kansa, kamar yadda kuma fushin Yahudawa ya tashi a kan Almasihu da manzanninsa. Membobin ikkilisiya suka zuga mafi kaskancin azuzuwan jama'a, kuma a lokuta da dama makiya suka kulla shiri su kashe shi sa'ad da zai fita daga wurin taro. Amma mala'iku masu tsarki suna cikin taron, kuma daya daga cikinsu, cikin siffar mutum, ya riƙe hannun wannan bawan Ubangiji, ya kuma bishe shi lafiya daga cikin taron fusatattun mutane. Aikinsa bai riga ya fere ba tukuna, kuma Shaidan da jakadunsa sun yi baƙin ciki da gazawar manufarsu.” Spirit of Prophecy, volume 4, 219.

Ku dubi yadda wadannan rukuni biyu din na Adventism (masanan tauhidi da masana tarihi) suka raina tare da boye ingancin ka'idojin Miller, wadanda 'Yar'uwa White ta sanar da mu cewa duk wadanda da gaske suke shelar sakonnin mala'iku uku za su yi amfani da su.

“Wadanda suke gudanar da shelar sakon mala'ika na uku suna binciken Nassosi bisa ga wannan tsari daya da Uba Miller ya dauka. A cikin karamin littafin da ake kira Views of the Prophecies and Prophetic Chronology, Uba Miller ya bayar da wadannan ka'idoji masu sauƙi amma masu hikima da muhimmanci don nazarin Littafi Mai Tsarki da fassararsa:—

“[An kawo ka'idoji na daya har zuwa ta biyar.]”

“Abin da yake a sama wani bangare ne na waɗannan ka’idoji ne; kuma a cikin nazarinmu na Littaƙi Mai Tsarki, dukanmu za mu yi hikima mu kula da ka’idojin da aka shimfiɗa.” Review and Herald, Nuwamba 25, 1884.

Ba tare da sake nazarin igiyoyi uku na layin tarihin annabci da ke da alaƙa da ci gaba da kafuwar Kalmar Allah ba, ba zai yiwu a ga muhimmancin wata babbar shaida da ke tabbatar da William Miller a matsayin manzon da Iliya ya kasance alama ta gare shi a cikin gabatar da saƙonsa ba, kuma kamar Musa a cikin alkawarin za a tashe Miller a tashin matattu na masu adalci, kuma kamar Elisha a cikin shirye-shiryensa na barin gonarsa ya kuma yi wa saƙon Iliya hidima. Sister White ta bayyana dukan jaruman Littaƙi Mai Tsarki ukun nan a matsayin waɗanda suke zama alama ga William Miller, wanda yanzu malaman tauhidi da masana tarihi na Adventist na zamani suke mu’amala da shi kamar dai kawai wani “talakan yaron gona” ne daga ƙarni na sha takwas.

William Tyndale yana ɗaya daga cikin masu gyara da yawa da aka tashe su a cikin wannan jerin tarihin annabci. In zan faɗa haka, “sanarwar aikinsa” game da jakadun shugaban Kirista da ya yi hulɗa da su ita ce, “Zan sa yaron da ke jan garma ya fi ku sanin Nassosi.” William Miller shi ne yaron gonar, wanda ya ja garma, ya kuma cika annabcin Tyndale.

An sauƙaƙa wannan gabatarwa ƙwarai dangane da dukan tarihin da za a iya kawowa domin ya goyi bayan abin da muka gabatar har zuwa yanzu. Yanzu za mu yi la’akari da wasu alamu na Alfa da Omega domin su mayar da hankali ga nazarin Miller a matsayin alamar hanya da kuma manzo.

Littafin Daniyel shi ne farkon wani littafi da ya ƙunshi littattafai biyu. Ƙarshen wannan littafi kuwa shi ne littafin Ru’ya ta Yohanna. Ko da yake littattafai biyu ne mabambanta, tare suke wakiltar littafi guda ɗaya.

Shekaru da suka wuce, na yi mu’amala a bairar jama’a da wani mashahurin masanin tauhidin Adventist na Rana ta Bakwai wanda yake aiki a Cibiyar Binciken Littaƙi Mai Tsarki ta Babban Taro na Cocin Adventist na Rana ta Bakwai. Masanin tauhidin yana ƙoƙarin gyara fahimtata game da ayoyi shida na ƙarshe na Daniyel goma sha ɗaya, haka kuma da fahimtata game da “na kullum” a cikin littafin Daniyel. A cikin mu’amalarmu, wadda ta gudana cikin wani lokaci, domin ta ƙunshi rubuta wata makala daga gare shi wadda na ba da amsa a kanta, sai shi kuma ya sake mayar da amsa, sannan ni ma na sake gabatar da tunanina, da sauransu. A cikin wannan mu’amala ya sanar da ni cewa a kwamitin da yake aiki a cikinsa a Babban Taro, ana ɗaukarsa a matsayin ƙwararre kan littafin Daniyel, kuma wani abokin aikinsa kuma ana ɗaukarsa a matsayin ƙwararren mazaunin kan littafin Ru’ya ta Yohanna. A cikin mu’amalarmu bai so ya magance batutuwa a littafin Ru’ya ta Yohanna ba, sai dai ya mika su ga abokin aikinsa. Yana son ya takaita tattaunawar ga littafin Daniyel kaɗai.

’Yar’uwa White ta bayyana a sarari cewa Daniyel da Ru’ya ta Yohanna littafi guda ne. A wannan matsayi suna wakiltar Littaƙi Mai Tsarki, wanda littafi guda ne da aka ƙunsa cikin littattafai biyu, tsoho da sabo. ’Yar’uwa White kuma ta yi bayani game da cocin Yahudawa, wadda take ɗaukar tsohon littafi kaɗai a matsayin wannan littafi guda; haka kuma ta yi tsokaci a kan waɗanda suke wofintar da tsohon littafi domin su kawai suke fahimta, ko kuma kawai suke son fahimtar, sabon littafi. Shaidarta da aka yi mata wahayi ita ce: idan ka karɓi sabon kaɗai, to, ka ƙi tsohon; haka

kuma akasin haka. Masanin tauhidi ya yi da'awar cewa shi fwararre ne a kan Daniyel, amma ba a kan Ru'ya ta Yohanna ba, wannan maimaita ra'ayin Yahudawa ne na karɓar Tsohon Alkawari kaɗai, kuma mun san inda wannan kuntataccen ra'ayi ya kai Yahudawa. Daukar kowane ɓangare a wannan batu; karɓar tsoho ba tare da sabo ba, ko kuma karɓar sabo amma ba tare da tsoho ba, ƙin dukan shaidar ne.

“Mai-Ceto ya tambayi almajiransa ko sun fahimci waɗannan abubuwa. Suka amsa, ‘I, Ubangiji.’ Sai ya ce musu, ‘Saboda haka kowane marubuci wanda aka koyar domin mulkin Sama yana kama da wani mutum mai gida, wanda yake fitar da abubuwa sababbi da tsafafi daga taskarsa.’ A cikin wannan misali, Yesu ya gabatar wa almajiransa da alhakin waɗanda aikinsu ne su ba duniya hasken da suka karɓa daga gare shi. Tsohon Alkawari shi kaɗai ne dukan Nassi da yake wanzuwa a wancan lokaci; amma ba a rubuta shi domin mutanen zamanin da kaɗai ba; an rubuta shi domin dukan zamanai da dukan mutane. Yesu yana so malamai na koyarwarsa su binciki Tsohon Alkawari da fwaɓo domin samun wannan haske wanda yake tabbatar da ainihinsa a matsayin Almasihu wanda aka annabta a cikin annabci, kuma yake bayyana yanayin aikinsa zuwa ga duniya. Tsohon Alkawari da Sabon Alkawari ba sa rabuwa, gama duka biyun koyarwar Almasihu ne. Koyarwar Yahudawa, waɗanda suke karɓar Tsohon Alkawari kaɗai, ba ta kai ga ceto ba, domin suna ƙin Mai-Ceto wanda rayuwarsa da hidimarsa cikar shari’a da annabce-annabce ne. Kuma koyarwar waɗanda suke watsar da Tsohon Alkawari ba ta kai ga ceto ba, domin tana ƙin abin da yake shaidar kai tsaye game da Almasihu. Masu shakka sukan fara ne da raina Tsohon Alkawari, kuma sai ya rage musu ɗan mataki guda kawai su faryata ingancin Sabon Alkawari, ta haka kuwa a farshe ana ƙin su duka.”

“Yahudawa ba su da tasiri sosai a kan duniyar Kirista wajen nuna musu muhimmancin dokoki, har da doka mai daurewa ta Asabaci, domin sa’ad da suke fito da tsafafin taskokin gaskiya, sukan jefar da sababbin taskoki da ke cikin koyarwar Yesu ta kai tsaye. A gefe guda kuma, dalili mafi ƙarfi da ya sa Kiristoci suka kasa yin tasiri a kan Yahudawa su karɓi koyarwar Almasihu a matsayin harshen hikimar Allah, shi ne cewa, sa’ad da suke fito da taskokin kalmominsa, sukan raina wadatar Tsohon Alkawari, waɗanda su ne koyarwar farko ta Ɗan Allah, ta hannun Musa. Suna ƙin dokar da aka shelanta daga Sinai, da kuma Asabacin umarni na huɗu, wanda aka kafa a gonar Adnin. Amma mai hidimar bishara, wanda yake bin koyarwar Almasihu, zai sami cikakkiyar sani game da Tsohon Alkawari da Sabon Alkawari duka, domin ya gabatar da su ga mutane cikin haskensu na gaskiya a matsayin cikakken abu guda wanda ba ya rabuwa—ɗaya yana dogara ga ɗayan kuma yana haskaka shi. Ta haka, kamar yadda Yesu ya koyar da almajiransa, za su fito da ‘sabbins abubuwa da tsafafi’ daga taskarsu.” Spirit of Prophecy, volume 2, 255.

Shawarar da ta gabata tana da wani ƙarin amfani ga Adventistocin Laodiceya. Yin iƙirarin cewa ana gaskata Littafi Mai Tsarki gaba ɗayansa, wato duka Tsohon Alkawari da Sabon Alkawari, amma a ƙi Ruhun Annabci, rami ɗaya ne dai-dai da karɓar shaida ɗaya kacal. Ana buƙatar shaidu biyu domin tabbatar da gaskiya, saboda haka ba zai yiwu a kafa gaskiya da shaida ɗaya ba, kuma idan wani ya yi yunkurin yin haka, to yana ƙin shaidun biyu ne; yana gina bangaskiyarsa a kan abin da ake kira “rabin-gaskiya.”

Yanzu zan sake maimaita wata tambaya da take cikin ɗaya daga cikin maƙalolin farko da suka riƙa fitowa tun daga Yuli, 2023. Tambayar ita ce, “Wane sabon haske ne ya fito daga Adventism tun daga 1863?” Amsar kuwa a sauƙaƙe ita ce, “Babu ko ɗaya.”

“Littattafan Daniyel da Ru’ya ta Yohanna ɗaya ne. Daya annabci ne, ɗayan kuma wahayi ne; ɗaya littafi ne da aka hatimce, ɗayan kuma littafi ne da aka buɗe. Yohanna ya ji asirai waɗanda tsawa-ta-bakwai suka furta, amma an umarce shi kada ya rubuta su.” Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

Saboda haka, Alpha da Omega yana bayyana cewa Daniyel shi ne na fari, Ru’ya ta Yohanna kuma ta ƙarshe. Daniyel yana wakiltar farkon Adventism, Ru’ya ta Yohanna kuma tana wakiltar ƙarshensa.

“Wahayi littafi ne a hatimce, amma kuma littafi ne a buɗe. Yana rubuta al’amura masu banmamaki da za su faru a kwanakin ƙarshe na tarihin wannan duniya. Koyarwar wannan littafi tabbatacciya ce, ba ta sihirtacciyar magana ba ce ko marar fahimta. A cikinsa an sake ɗaukar wannan layin annabci kamar yadda yake a cikin Daniyel. Wasu annabce-annabce Allah ya maimaita su, ta haka yana nuna cewa dole ne a ba su muhimmanci. Ubangiji ba ya maimaita abubuwan da ba su da wani babban muhimmanci.” Manuscript Releases, juzu’i na 9, 8.

A farkon Adventism, a cikin ainihin ayoyin da suke ginshiƙi na tsakiya na Adventism, ayoyin da aka warware hatiminsu a 1798; Yesu ya bayyana kansa a matsayin “Palmoni,” Mai Ƙidaya Mai Banmamaki. A ƙarshen Adventism, Yesu yana bayyana kansa a matsayin “Alpha da Omega,” masani mai banmamaki na harshe—Maganar Allah. Saboda wannan dalili, farkon Adventism da saƙon mala’ika na fari sun “rataya a kan lokaci.” A ƙarshen Adventism, saƙon mala’ika na uku zai rataya a kan Maganarsa.

Farkon da ƙarshen Adventism suna faruwa ne a cikin tarihin mulki na shida na annabcin Littafi Mai Tsarki; saboda haka suna faruwa ne a cikin farkon da ƙarshen Amurka. Tarihin annabci na Amurka shi ne tarihin ƙahoni biyu na Republicanism da Protestantism. A ƙarshen wannan tarihin, waɗannan ƙahoni biyu za su canja daga ɗan rago zuwa maciji. Republicanism zai canja zuwa dimokiradiyya, Protestantism kuma zai canja zuwa ridda ta Protestantism. Sa’ad da ƙoƙon lokacin jarabawar alherin Amurka ya fara kusantowa ga cikas ƙarshe, kamar yadda ke faruwa a yanzu, ƙahonin biyu na gurbataccen Republicanism da gurbataccen Protestantism za su kafa surar dabbar, ta haka kuma su haɗa coci da jiha su zama ƙaho ɗaya mai magana kamar maciji. Amma Allah ba zai kasance ba tare da shaida ba, domin a cikin aikin kawo tarihin Amurka zuwa ƙarshe, zai tayar da sahihin ƙahon Protestantism domin ya yi hamayya da surar dabbar a Amurka, sa’an nan kuma da surar dabbar da ke fuskantar dukan duniya. Tayar da ƙahon Protestant a ƙarshen Amurka za a cika ta ne a cikin irin wannan tsarin tarihi ɗaya kamar yadda aka tayar da ƙahon Protestant a farkon Amurka. Za a ƙetare wani mutanen alkawari na ɗā, sabon mutane kuma za su zama sababbin mutanen alkawari. Babu wani sabon abu a ƙarƙashin rana.

Sa’ad da muka yi amfani da annabce-annabcen lokaci kamar yadda aka fahimce su kuma aka gabatar da su a tarihin Millerite domin tantance Alfa da Omega, sai mu ga cewa ɗaya ne suke. Kowane annabcin lokaci yana farawa da wani tarihi a lokacin da ake shelanta annabcin, kuma

wannan tarihin kullum yana zama alama ta tarihin lokacin da annabcin yake cika.

Tarihin annabcin shekaru dubu biyu da ɗari uku ya fara ne da umarni na uku a shekara ta 457 kafin haihuwar Almasihu, ya kuma ƙare da sakon mala'ika na uku a ranar 22 ga Oktoba, 1844. Kafin zuwan umarni na uku, amma a kan hanyar zuwa gare shi, an kammala aikin gina Haikali da Urushalima. Haka nan kuma, a irin wannan hanya, a cikin tarihin da ya kai ga zuwan mala'ika na uku, an kafa ainihin gaskiyoyi na tushen haikalin Millerite.

A shekara ta 1798, annabcin shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin, wanda ya fara a 723 K.H. da watsewar kabilu goma na arewa, ya cika. Wannan annabci ya bayyana lokaci biyu na shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin, yana nuna taka ƙasa da aka yi wa haikali na zahiri da Urushalima ta zahiri ta hannun Romawa arna na zahiri, wanda kuma aka bi da shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin na Roma ta paparoma tana taka birni da haikali na ruhaniya. Annabcin ya fara da hallakar mulkin arewa da watsewar jama'ar mulkin. Tsakiyar annabcin a shekara ta 538 tana nuna ƙarshen taka ƙasa da aka yi wa mutanen Allah ta hannun Roma arna, mulki na huɗu na annabcin Littaƙi Mai Tsarki, kuma tana haifar da watsewar ikilisiyar Allah zuwa cikin jejin Zamanan Duhu. Ƙarshen wannan annabcin lokaci a shekara ta 1798 yana nuna ƙarshen mulki na biyar na annabcin Littaƙi Mai Tsarki. Watsewar kabilu goma na arewa, da kuma ta ikilisiyar Kirista da ta gudu zuwa cikin jeji, tana wakiltar tattara waɗanda aka ƙaddara su zama ƙahon Furotesta. Sau da yawa ana wakiltar alamomin hanya ta wurin kishiyoyi, kuma watsewa na iya wakiltar tattarawa, kamar yadda Iliya yake wakiltar Yahaya Mai Baftisma. A cikin wannan karo na annabci kuma, Iliya bai mutu ba, amma Yahaya Mai Baftisma ya mutu.

A shekara ta 677 kafin haihuwar Almasihu, an watse ƙabilar Yahuda ta kudu, (wadda kuma aka bayyana a cikin Nassosi a matsayin ƙasa mai ɗaukaka) har na tsawon shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin, wanda ya ƙare a ranar 22 ga Oktoba, 1844. Wannan annabcin yana nuna tattakewar mutanen Allah, waɗanda Daniyel ya bayyana a matsayin “runduna” a cikin Daniyel 8:13, 14.

Sa'an nan na ji wani mai tsarki yana magana, sai wani mai tsarki ya ce wa wancan mai tsarkin da yake magana, Har yausha ne wahayi game da hadayar kullum, da laifin tawaye na hallaka, da ba da Wuri Mai Tsarki da rundunar jama'a domin a tattake su a ƙarƙashin ƙafa? Sai ya ce mini, Har kwana dubu biyu da ɗari uku; sa'an nan kuma za a tsarkake Wuri Mai Tsarki. Daniyel 8:13, 14.

Annabcin shekaru dubu biyu da ɗari uku, wadda ta ƙare a lokaci ɗaya da annabcin shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin wanda ya fara a shekara ta 677 K.H., tana bayyana tattakewar Wuri Mai Tsarki kamar yadda aka bayyana a cikin Daniyel 8:13, 14. Annabcin warwatsuwar Yahuda a shekara ta 677 K.H. ya biyo bayan hare-hare uku daga Nebukadnezzar, kuma wannan annabcin ya ƙare da isowar saƙo na uku a ranar 22 ga Oktoba, 1844.

Annabce-annabcen shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin, waɗanda suka ƙare bi da bi a 1798 da 1844, suna nuna shekaru arba'in da shida na gina harsashin haikalin Millerite. Musa ya yi kwana arba'in da shida yana karɓar umarni game da ginin haikali, gyaran haikalin Hirudus a zamanin Almasihu ya ɗauki shekaru arba'in da shida, wanda ya ƙare a shekarar baftismar

Almasihu. Daga baftismar nan ya tafi jeji kwana arba'in, kuma sa'ad da ya komo, ya tsarkake haikalin a karo na farko, sai Yahudawan masu gardama suka so su san da wane iko ya aikata irin wannan abu.

Idin Ketarewa ta Yahudawa kuma ta kusa, sai Yesu ya haura zuwa Urushalima. Kuma ya sami a cikin haikali waɗanda suke sayar da shanu da tumaki da kurciyoyi, da masu canjin kuɗi suna zaune. Da ya yi bulala da kananan igiyoyi, sai ya kore su duka daga haikali, da tumakin, da shanun; ya zubar da kuɗin masu canjin kuɗin, ya kuma kifar da tebura. Sai ya ce wa waɗanda suke sayar da kurciyoyi, Ku ɗauke waɗannan abubuwa daga nan; kada ku mai da gidan Ubana gidan ciniki. Almajiransa kuwa suka tuna cewa a rubuce yake, Kishin gidanka ya cinye ni. Sai Yahudawa suka amsa suka ce masa, Wace alama kake nuna mana, da yake kana yin waɗannan abubuwa? Yesu ya amsa ya ce musu, Ku rushe wannan haikali, cikin kwana uku kuwa zan tashe shi. Sai Yahudawa suka ce, Shekara arba'in da shida aka yi ana gina wannan haikali, kai kuma za ka tashe shi cikin kwana uku? Amma yana magana ne game da haikalin jikinsa. Saboda haka, da aka tashe shi daga matattu, almajiransa suka tuna cewa ya faɗi wannan gare su; sai suka gaskata nassi, da kuma maganar da Yesu ya faɗa. Yohanna 2:13–22.

Haikalin Milleriyawa an gina shi cikin shekaru arba'in da shida tun daga 1798 a karshen annabcin shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin na farko, kuma ya ƙare bayan shekaru arba'in da shida daga baya a cikas annabcin shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin na biyu a 1844. Waɗannan shekaru arba'in da shida sun fara da zuwan mala'ika na fari, kuma suka ƙare da zuwan mala'ika na uku, gama Almasihu ya ce za a tayar da haikalinsa cikin kwanaki uku. Idan ba ka yarda ka ga waɗannan hujjoji ba, to, saboda manyan matsaloli biyu ne na asali, ban da matsalolin da wataƙila suke kasancewa a cikin zuciya marar niyya kuma marar tuba. Matsala ta farko ita ce, ba ka yarda ka kusanci Kalmar annabci daga mahangar cewa tarihi yana maimaita kansa ba. Kai ba mabiyin fassarar tarihi ba ne. Sauran matsalar kuma ita ce gazawa wajen aiwatar da kalmomi na alama waɗanda aka rubuta a cikin Kalmar Allah ta wurin Kalmar Allah. Farkon duk waɗannan annabce-annabcen suna bayyana ƙarshen, kuma koyaushen suna bayyana fiye da tarihin da kawai yake maimaita kansa.

Littafi Mai Tsarki ya ce mu haikali ne ga Ruhu Mai Tsarki, kuma haikalin jiki an gina shi ne da kromosom guda arba'in da shida. Masanan kimiyya da suke nazarin waɗannan kromosom guda arba'in da shida suna sanar da mu cewa kromosom ashirin da uku na namiji da kuma kromosom ashirin da uku na mace a nannade suke kewaye da wani sunadari mai siffar gicciye.

A cikin Daniyel goma sha biyu akwai annabce-annabcen lokaci guda uku masu haɗin kai; na farkonsu yana nuni da warwatsuwar ikon tsarkakan mutane, wanda yake wakiltar “lokuta bakwai” na Lawiyawa ashirin da shida. Warwatsuwar ikon tsarkakan mutanen, wadda ta cika a kansu, ta kasance shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin, duk da haka a cikin Daniyel goma sha biyu ana nuni ne kawai ga rabin ƙarshen wannan zamani. Yana nuna Daniyel kamar bai fahimci abin da ake nufi da wannan shelar ba.

Sai na ji mutumin nan mai sanye da lilin, wanda yake a bisa ruwan kogin, sa'ad da ya ɗaga hannunsa na dama da hannunsa na hagu zuwa sama, ya kuwa rantse da mai rai har abada cewa zai kasance na wani zamani, da waɗansu zamanai, da rabi; kuma sa'ad da ya gama tarwatsa

ikon tsarkakan mutane, duk waɗannan abubuwa za su cika. Na ji, amma ban fahimta ba; sai na ce, Ya Ubangijina, mene ne ƙarshen waɗannan abubuwa? Daniel 12:7, 8.

Daniyel sura ta goma sha biyu tana bayyana sakon da aka buɗe hatiminsa a lokacin ƙarshe, wanda shi ne 1798. A cikin wannan nassi, Daniyel yana wakiltar William Miller, babban alamar masu hikima a wannan tarihin. An fara jagorantar Miller zuwa annabcin shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin na Littafin Firistoci sura ta ashirin da shida, kuma a ayoyi na bakwai da takwas yana wakiltar masu hikimar da dole su daidaita gaskiyar cewa watsewar shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin tabbatacciyar ganewa ce da warwatsawar mutanensa da Allah Ya yi.

Kuma idan har yanzu, duk da wannan duka, ba za ku saurare ni ba, to, zan hukunta ku har sau bakwai fiye da haka saboda zunubanku. Kuma zan karya girmankai na ƙarfinku; zan mai da samanku kamar ƙarfe, ƙasarku kuma kamar tagulla. Leviticus 26:18, 19.

“Girman kai” na Isra’ila ta dā shi ne sa’ad da aka bar su su ƙi Allah a matsayin Sarkinsu su kuma zaɓi sarkin mutum. Girman kansu, wanda yake gabatar da fāɗuwa (Karin Magana 16:18), shi ne marmarinsu su zama kamar dukan masarautun masu bautar gumaka da suke kewaye da su. Cire da fari masarautar arewa, sannan kuma masarautar kudu, shi ne tarwatsa ikon (sarki) a 723 K.H. da 677 K.H. bi da bi.

Miller ya wakilci masu hikima waɗanda suka fahimci ƙaruwa ta ilimi wadda aka buɗe hatiminta a ayoyin da suka gabata na Daniyel goma sha biyu, kuma a ayoyi bakwai da takwas an wakilta shi a matsayin wanda bai fahimci dangantakar shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin da shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin na warwatsuwar mutanen Allah ba. Daniyel yana wakiltar mutanen Allah a ƙarshen Adventism, haka kuma Miller a farkon Adventism. A ƙarshen Adventism, irin wannan matsala ce take nan, domin sa’ad da Adventism ta kawar da fahimtar Miller game da “sau bakwai”, an tilasta musu su gane shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin kawai a matsayin Zamanai Masu Duhu. Masu hikima a ƙarshen suna da irin wannan matsala da za su warware kamar yadda Daniyel da Miller suka misalta. Me ya sa aka yi amfani da kalmomin Lawiyawa ashirin da shida domin a misalta sau uku da rabi maimakon sau bakwai?

Miller bai taɓa warware wannan ruɗani gaba ɗaya ba, amma a shekara ta 1856 an gabatar da sabon “haske na annabci” na ƙarshe a cikin jerin maƙaloli shida waɗanda ba a taɓa kammala su ba, inda aka bayyana lokuta bakwai a matsayin masu wakiltar shekaru uku da rabi na Roma arna tana tattake Isra’ila ta zahiri ta Allah, sannan shekaru uku da rabi na Roma ta papanci tana tattake Isra’ila ta ruhaniya. Shekaru bakwai bayan haka Adventism ya ƙi dukan hasken lokuta bakwai gaba ɗaya, yana shirya wannan ruɗani domin masu hikima a lokacin ƙarshe a shekara ta 1989, sa’ad da, kamar yadda aka bayyana a Daniyel sura ta goma sha ɗaya, aya ta arba’in, ƙasashen da ke wakiltar tsohuwar Tarayyar Soviet suka kasance an share su ta wurin papanci da Amurka.

An ƙi hasken farko da aka ba Miller a shekara ta 1863, kuma haske na ƙarshe a kan wannan batu Hiram Edson ne ya bayar a cikin waɗannan labarai shida. An dakatar da waɗannan labaran, kuma shekaru bakwai (lokuta) daga baya aka ajiye ikon Isra’ila ta zamani a gefe domin a kwaikwayi majami’un bautar gumaka waɗanda a ’yan shekaru kafin wannan aka yi daidai wajen bayyana su a matsayin ’ya’yan Babila. Lokuta bakwai na Littafin Firistoci ashirin da shida, a matsayin koyarwar

annabci, suka zama dutsen tuntube, kuma aka maimaita girman kan Isra'ila ta dā kamar yadda aka wakilta a cikin burinsu na a sami Saul yana mulki a kansu a matsayin sarki. Yesu yana wakiltar ƙarshen da farkon.

Littafin Daniyel kuma yana bayyana annabcin shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da casa'in tare da annabcin shekaru dubu ɗaya da ɗari uku da talatin da biyar, waɗanda duka biyun suka fara ne da kawar da “na kullum” a shekara ta 508. Kawar da “na kullum” tana wakiltar kawar da juriya ta Roma ta arna ga tasowar ikon papanci a shekara ta 538. Akwai lokacin sauyi na shekaru talatin kafin a ɗora ikon papanci bisa gadon sarautar duniya a shekara ta 538, sa'an nan ragowar shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin suka ƙare a shekara ta 1798. Shekaru talatin na sauyi daga wata masarauta zuwa ta gaba suna nuna shekarun ƙarshe na mulkin papanci waɗanda suka kai ga ɗora masarauta ta shida ta annabcin Littafi Mai Tsarki bisa gadon sarautar duniya a shekara ta 1798. Farkon annabcin shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da casa'in yana nuna sauyi daga wata masarauta ta annabcin Littafi Mai Tsarki zuwa masarauta ta gaba ta annabcin Littafi Mai Tsarki, kamar yadda ƙarshen wannan annabcin ma yake yi.

Annabcin shekara dubu ɗaya da ɗari uku da talatin da biyar, wanda ya fara da kawar da “hadaya ta kullum” a shekara ta 508, ya ƙare a shekara ta 1843.

Kuma daga lokacin da za a kawar da hadaya ta kullum, a kuma kafa abin ƙyama mai kawo kufai, za a kasance kwana dubu ɗaya da ɗari biyu da casa'in. Mai albarka ne wanda ya jira, ya kuma kai ga kwana dubu ɗaya da ɗari uku da talatin da biyar. Daniyel 12:11, 12.

Annabcin shekara dubu ɗaya da ɗari uku da talatin da biyar ya ƙare a shekara ta 1843, kuma Daniyel ya ce waɗanda suka “jira” sa'ad da wannan annabci zai cika za su sami albarka. 'Yar'uwa White ta faɗa haka.

“Masu albarka ne idanun da suka ga abubuwan da aka gani a 1843 da 1844.

“An ba da sakon. Kuma bai kamata a yi wani jinkiri ba wajen maimaita sakon, gama alamomin zamanin suna cika; dole ne a kammala aikin ƙarshe. Za a yi babban aiki cikin ɗan gajeren lokaci. Ba da daɗewa ba za a ba da wani saƙo bisa naɗin Allah wanda zai kumbura ya zama ƙara mai ƙarfi. Sa'an nan Daniyel zai tsaya cikin rabonsa, ya ba da shaidarsa.” Manuscript Releases, juzu'i na 21, 437.

Saboda haka, farkon annabcin shekaru dubu ɗaya da ɗari uku da talatin da biyar yana nuna sauyi daga addinin bautar gumaka zuwa addinin papanci, haka kuma yana nuna sauyi daga Furotestantanci zuwa Furotestantancin Miller.

Waɗancan Adventistocin da suke ƙin ainihin gaskiyoyin tushen Adventism, suna ƙin dukan annabce-annabcen lokaci da Millerites suka gabatar, har ma da shekaru dubu biyu da ɗari uku na Daniyel 8:14. Watakila su musanta wannan gaskiya, amma za a iya nuna ta a bisa hankali cewa gaskiya ce; sai dai manufata a yanzu ta bambanta, saboda haka zan ajiye wannan batu a gefe a yanzu yayin da muke ƙoƙarin kawo wannan maƙala ga ƙarshe.

Watsar da “ƙasa mai daukaka” ta Yahuza a shekara ta 677 K.H. yana wakiltar tattakewar “rundunar” da aka ambata a Daniyel 8:13, 14, kuma yana nuni ga kafuwar ƙasa mai daukaka ta zamani, wato, Amurka. Shekaru dubu biyu da ɗari uku na waɗannan ayoyin guda suka fara a shekara ta 457 K.H., kuma suna wakiltar tattakewar “Haikali.”

Sa'an nan na ji wani tsarkake yana magana, sai wani tsarkake ya ce wa wancan tsarkaken da yake magana, Har yausha ne wannan wahayi zai kasance game da hadaya ta kullum, da laifin tawaye mai kawo kufai, har a ba da Wuri Mai Tsarki da rundunar domin a tattake su a farkashin kafa? Sai ya ce mini, Har kwana dubu biyu da ɗari uku; sa'an nan kuma za a tsarkake Wuri Mai Tsarki. Daniel 8:13, 14.

Shekara ta 677 K.H. da 457 K.H. kwanakki ne da alaƙarsu ta shafi mutanen Allah da haikalin Allah. Allah ya sãke haɗa rundunar da haikalin tare a lokaci guda a ranar 22 ga Oktoba, 1844. Shekaru ɗari biyu da ashirin da ke tsakanin 677 K.H. da 457 K.H. suna alamta wani zamani ne wanda Allah yake kafa alamar hanya mai wakiltar ƙaruwa cikin haske. A ranar 22 ga Oktoba, 1844 hasken mala'ika na uku ya iso, hasken haikalin ya fara haskakawa, kuma wata runduna tana nan domin shelar wannan haske.

A cikin jerin annabci da ke bayyana yaƙi mai fuska uku wanda Shaidan da Almasihu suka shiga, an fitar da Littafi Mai Tsarki na King James na shekara ta 1611. Daidai bayan shekaru ɗari biyu da ashirin, a shekara ta 1831, William Miller ya wallafa saƙonsa a karo na farko:

“Na tsawon shekaru tara William Miller ya tabbata cewa ya kamata ya isar da saƙonsa ga iƙkilisiyoyi; amma ya jira, yana fata cewa wani mai iko da aka amince da shi zai yi shelar bisharar farin ciki ta Mai Ceto da zai zo nan ba da daɗewa ba. A cikin wannan jira kuma, ya dai tabbatar da gaskiyar saƙon; suna da suna cewa suna raye, amma suna cikin mutuwa da sauri. A shekara ta 1831 Miller ya gabatar da jawabinsa na farko a kan annabce-annabce.” Steven Haskell, *The Seer of Patmos*, 77.

Allah Ya kiyaye tsarkaka kuma sahihan matanan asali da aka yi amfani da su wajen samar da Littafi Mai Tsarki. Sa'an nan kuma Ya samar da Littafinsa Mai Tsarki a shekara ta 1611. Sa'an nan kuma Ya tashe wani manzo wanda zai yi amfani da ƙa'idojin da suke cikin Littafi Mai Tsarki, waɗanda aka gano, aka samo, kuma aka kafa a cikinsa, domin samar da saƙon mala'ika na fari. A shekara ta 1831, an tsara saƙon Miller a sarari kamar yadda aka tsara saƙon cikin tarihin Almasihu ta bakin Yahaya Mai Baftisma, kamar yadda kuma aka tsara saƙon a cikin kowane motsi na gyara. Saƙon Miller, wato saƙon mala'ika na fari mai shelanta buɗewar shari'a, ana tabbatar da shi kai tsaye ta wajen amfani da lokacin annabci na shekaru ɗari biyu da ashirin. Shi ne saƙon gargadi a farkon mulki na shida na annabcin Littafi Mai Tsarki—Amurka.

A cikin shekara ta 1996, hidimar Future for America ta fara, kuma aka wallafa saƙon mala'ika na uku wanda aka warware hatiminsa a 1989—saƙon da yake bayyana warkewar mugun raunin papacy da kuma dokar Lahadi mai gabatowa nan ba da daɗewa ba—a cikin wata mujalla mai take, *The Time of the End*. An tsara saƙon a ƙarshen Adventism a tsari na hukuma kamar yadda aka tsara saƙon a farkonsa a tsari na hukuma. A farkon al'amarin, an rataya saƙon a kan lokaci, kuma ya wakilci wani ƙarin bunkasa na gaskiyoyin da suke kunshe a cikin Maganar Allah. A cikin 1996,

shekaru dari biyu da ashirin bayan haihuwar Kasar Amurka a 1776, an tsara sakon a karshen Adventism a tsari na hukuma, kuma ya wakilci wani karin bunkasa na sakonnin mala'iku uku.

Yayin da muke magana a kan tarihin da ya yi daidai na kahon Jamhuriya da kahon Furotesta a cikin tarihin mulki na shida na annabcin Littafi Mai Tsarki, dole ne a fahimci ko wanene kahon Furotesta, kuma ko wanene ba shi ba.

Ka yi kokari ka nuna kanka abin amincewa ga Allah, ma'aikaci wanda ba ya bukarar jin kunya, yana raba maganar gaskiya daidai. Amma ka guji maganganu marasa tsarki da marasa anfani: gama za su kara kaiwa ga rashin bin Allah mafi yawa. 2 Timoti 2:15, 16.